

Ліки зцілюють тіло, а книга - душу

Біблія

№ 1 (76)
2021
(січень)

ТЕРАПЕВТ

Видається з 1 жовтня 2014 року

*Бюлетень Наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету*

Хвороби великих Микола Васильович Тоголь

С. 6-7

Зміст

Натхнення

Новорічні спогади дівчинки Даринки

Д. Корольчук.....С. 3

Читання зі смаком

Отчаянные поступки мальчиков делают из них мужчин

Р. Воронина.....С. 4-5

Хвороби великих

Микола Васильович Гоголь

Л. Скрипченко, В. Віскова.....С. 6-7

Анонси подій,

Вітання з днем народження

.....С. 8

Дарина Корольчук

Новорічні спогади дівчинки Даринки

З плином часу свято Нового року стало, мабуть, вже якоюсь формальністю. Денний марафон з приготування смаколиків, передсвяткове генеральне прибирання, прикрашання оселі, кілометрові черги та величезні натовпи в супермаркетах, пожухлі ялинки, які ніхто не захотів купувати, та вічне питання «А що б такого подарувати рідним та близьким?».

У дитинстві відчуття Нового року було зовсім іншим. Новорічний настрій приходив, мабуть, ще за місяць до самого свята. Пам'ятаю, як ми з татом долали справжній квест в пошуках новорічної ялинки, яка ще довго стояла на балконі, щоб не зів'яла. Напередодні свята мама діставала з темної комірчини справжній скарб — новорічні прикраси — пакети з дощиком, коробки з

кульками та гірляндами, серпантинном та іншою мішурою. І ми з братом літали по всій квартирі в стані повного екстазу, плутаючись під ногами у батьків. Заносили бідолашну заледенілу ялинку з того ж таки балкону та разом прикрашали її кольоровими кульками. Де-не-де чіпляли на зелену красуню цукерки — ясне діло, що до настання Нового року «доживали» не всі...

А пам'ятаєте, ми пробиралися до кухні за мандаринками, як невловимі Робіни Гуди, від яких потім висипало? Але ж у той момент було так смачно! А скільки радості було, коли тато чи мама везли в дитсадок на санчатах, час від часу прискорюючись, щоб не запізнитися на роботу. Одного ранку тато, так занурився у свої думки, що й по дорозі загубив

мене. А помітив «пропажу» вже тільки біля паркану садочка...

Як ми вірили в Діда Мороза і придумували такі докази його існування, які напевно могли сміливо уподібнитися Канту, що доводив існування Бога...

Можливо, секрет новорічного настрою у можливості ще раз проникнутися почуттям єдності з близькими людьми, сказати як їх любиш... Згадати, що Новий рік — це чарівна мить, в яку здійснюються всі бажання та дива, мить, коли мчить світом Дід Мороз, Санта-Клаус або Йоулупуккі, а всі люди бажають один одному щастя.

Дорогі наші читачі! Частіше радійте простим речам, поринайте в казку та вірте у диво!

Читання зі смаком

Регина Воронина

Отчаянные поступки мальчиков делают из них мужчин

Ни для кого не секрет, что трудности закаляют, а испытания добавляют силы и мудрости. Однако есть и еще одна сторона этих необычных событий — приключения! Возможно, иногда это представляется в виде давно поставленной цели, в ином случае как нечто запретное и недостижимое, а в редких случаях — спонтанные стечения обстоятельств. Впрочем, это не уменьшает их значимость для человека любого возраста и положения!

Для детей зимняя пора — самый благоприятный период для проявления себя и своих талантов, в особенности для мужской части общества. Независимо от всех условий и барьеров, энергичная индивидуальность найдет свой путь. Создание праздничной атмосферы вертепа — целая сим-

фония талантов: роль лидера, казначей и главное прекрасный хор детских голосов! Здесь каждый найдет себя, окунувшись в сказочную атмосферу общего дела, под чудесные рифмы колядок, которые поют уже не одно поколение веселых компаний.

Не мудрено, что именно к такому яркому очагу эмоций жаждет примкнуть практически каждый, не взирая на гиперопеку или жесткий контроль. Ведь не зря говорят: «Запретный плод сладок!». Однако так закаляется характер, что не может не радовать! А шарма придает волшебство снежных сугробов и чудесное детское пение.

Александр Иванович Куприн
(1870-1938)

Куприн А. И. Бедный принц / А. И. Куприн // Собрание сочинений в 6 томах.
Т. 4. Произведения 1905-1914. — Москва : Художественная литература, 1958.
— С. 383–391.

Отрывки из произведения :

«... Нет, ничего не понимают эти взрослые... Вот и папа... он самый главный человек в городе и, конечно, самый ученый... недаром его называют городской головой... Но и он мало чего понимает. Он до сих пор думает, что Даня маленький ребенок, а как бы он удивился, узнав, что Даня давным-давно уже решил стать знаменитым авиатором и открыть оба полюса».

... Даню не выпускают гулять. А если и поведут на улицу, то полчаса

перед этим укутывают... А в это время летят вдоль тротуара на одном деревянном коньке веселые, краснощекие, с потными счастливыми лицами, уличные мальчишки, или катают друг друга на салазках, или, отломив от водосточной трубы сосульку, сочно, с хрустением жуют ее...

... Дом полон женщинами... Ахают, суетятся, любят целоваться, всего пугаются — мышей, простуды, собак, микробов... И Даню

тоже считают точно за девочку... Это его-то! Предводителя командир, капитана пиратского судна, а теперь знаменитого авиатора и великого путешественника! Нет! Вот назло возьму, насышу сухарей, отолью в пузырек папиного вина, скоплю три рубля и убегу тайком юнгой на парусное судно. Денег легко собрать.

... Станный, необычный огонь, который колеблется в воздухе из стороны в сторону, поднимается и

опускается, исчезает на секунду и опять показывается, вдруг остро привлекает внимание... На белом фоне свежего, только что выпавшего снега он ясно различает небольшую, тесно сгрудившуюся кучку ребятшек. Над ними на высокой палке, которой не видно в темноте, раскачивается, точно плавает в воздухе, огромная разноцветная бумажная звезда, освещенная изнутри каким-то скрытым огнем.

Даня хорошо знает, что все это — детвора из соседнего бедного и старого дома, «уличные мальчишки», и «дурные дети», как их называют взрослые: сыновья сапожников, дворников и прачек. Но Данино сердце холодеет от зависти, восторга и любопытства. От няньки он слышал о местном древнем южном обычае: под рождество дети в складчину устраивают звезду и вертеп... поют колядки и рождественские кантики и получают за это в виде вознаграждения ветчину, колбасу, пироги и всякую медную монету. Безумно смелая мысль мелькает в голове Дани, разве в самом деле он не авиатор и не полярный путешественник? Ведь рано или поздно придется же откровенно сказать отцу: «Ты, папа, не волнуйся, пожалуйста, а я сегодня отправляюсь на своем аэроплане через океан». Сравнительно с такими страшными словами, одеться потихоньку и выбежать на улицу — сущие пустяки.

... Задержав дыхание, с бьющимся сердцем, Даня, как мышь, проскользывает в тяжелые двери, едва приотворив их, и вот он на улице! Черное небо, белый, скользкий нежный, скрипящий под ногами снег, беготня света и теней под фонарем на тротуаре, вкусный запах зимнего воздуха, чувство свободы, одиночества и дикой смелости — все это, как сон!..

«Дурные дети» как раз выходили из калитки соседнего дома, когда Даня выскочил на улицу. Над мальчиками плыла звезда, вся светившаяся красными, розовыми и желтыми лучами, а самый маленький из колядников нес на руках

освещенный изнутри, сделанный из картона и разноцветной папирной бумаги домик — «вертеп господень»... Звезда поравнялась с Даней...

— ... Петь можешь?..

— Чего?..

— А вот «Рождество твое, Христе боже наш»... колядки еще тоже...

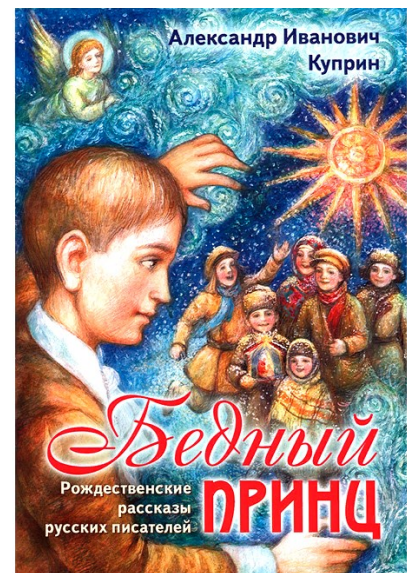
— Могу, — сказал решительно Даня...

Чудесный был этот вечер. Звезда останавливалась перед освещенными окнами, заходила во все дворы, спускалась в подвалы, лазила на чердаки. Остановившись перед дверью, предводитель труппы... начинал сиплым и гнусавым голосом:

Рождество твое, Христе боже наш...

Иногда дверь отворялась, и их пускали в переднюю. Тогда они начинали длинную, почти бесконечную колядку о том, как шла царевна на крутую гору, как упала с неба звезда-красна, как Христос родился, а Ирод сомутился. Им выносили отрезанное щедрой рукой кольцо колбасы, яиц, хлеба, свиного студня, кусок телятины... высылали несколько медных монет. Деньги прятались предводителем в карман, а съестные припасы складывались в один общий мешок.

... Они обошли весь квартал. Заходили к лавочникам, к подвальнойным жителям, в дворнички. Благодаря тому, что выхоленное лицо и изящный костюм Дани обращали общее внимание, он старался держаться позади. Но пел он, кажется, усерднее всех, с разгоревшимися щеками и блестящими глазами, опьяненный воздухом, движением и необыкновенностью этого ночного бродяжничества. В эти блаженные, веселые, живые минуты он совершенно искренно забыл и о позднем времени... кроме волшебной колядки и красной звезды. И с каким наслаждением ел он на ходу кусок толстой холодной мало-российской колбасы с чесноком, от которой мерзли зубы. Никогда в жизни не приходилось ему есть ничего более вкусного!

И потому при выходе из булочной, где звезду угостили теплыми витушками и сладкими крендельками, он только слабо и удивленно ахнул, увидя перед собою нос к носу тетю Нину и мисс Дженерс... Отец напрасно притворялся разгневанным и суровым и совсем неудачно скрывал свою радость, увидев сына живым и невредимым...

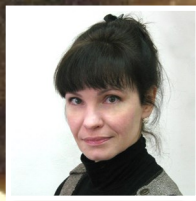
... С обычной прямоотой Даня подробно рассказал свои приключения. Ему пригрозили назавтра тяжелым наказанием и послали переодеться. Он вышел к своим маленьким гостям вымытый, свежий, в новом красивом костюме. Щеки его горели от недавнего возбуждения, и глаза весело блестели после мороза. Очень скучно было притворяться благовоспитанным мальчиком, с хорошими манерами и английским языком, но добросовестно заглаживая свою недавнюю вину, он ловко шаркал ножкой, целовал ручку у пожилых дам и снисходительно развлекал самых маленьких малышей.

— А ведь Дане ползень воздух, — сказал отец, наблюдавший за ним издали, из кабинета. — Вы дома его слишком много держите взаперти. Посмотрите, мальчик пробегался, и какой у него здоровый вид! Нельзя держать мальчика все время в вате.

Но дамы так дружно накинулись на него и наговорили такую кучу ужасов о микробах, дифтеритах, ангинах и о дурных манерах, что отец только замахал руками...

Хвороби великих

Лариса Скрипченко

Віра Віскова

Роками дослідники та лікарі вивчають, чи є зв'язок між талантом, здатністю до творчості та душевними розладами. Нам відомо, що багато визначних діячів мистецтва та науки мали якісь особливості психічного (душевного) складу і, звичайно ж, це відображалося на їхньому форматі мислення, здатності створювати шедеври або навіть просто жити. Розпочнемо нову рубрику з нашого земляка.

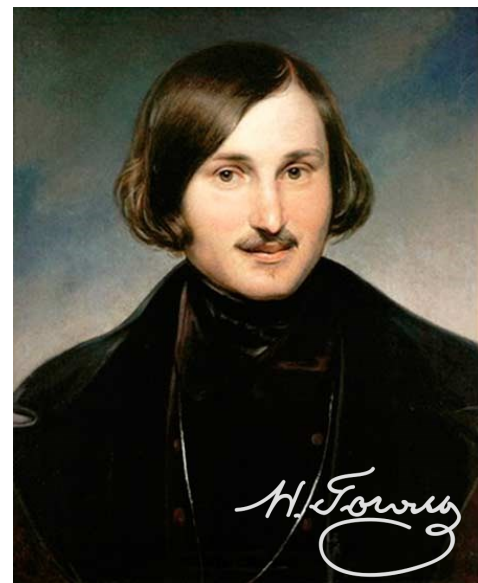
Микола Васильович Гоголь

Микола Васильович Гоголь — видатний український письменник, драматург, поет, критик, публіцист, народився 20 березня 1809 року в містечку Великі Сорочинці Полтавської губернії. Його життю і творчості присвячено багато досліджень, як у минулому, так і у теперішньому часі. Микола Васильович походив із стародавнього українського козацького роду Гоголів-Яновських. Змалку не дуже добре навчався, але мав чудову пам'ять, за декілька днів готувався до іспитів та переходив із класу в клас, був дуже слабким у мовах, але робив успіхи в малюванні та російській словесності. Недоліки школи заповнювалися самоосвітою в колі друзів. Товариші створили свій рукописний журнал, у якому Гоголь розміщував віршовані твори. З літературними інтересами у Миколи Васильовича розвинулася любов до театру, що дісталася від батька, який був чудовим розповідачем і писав п'єси для домашнього театру. У гімназії юнак пробує писати вірші, п'єси, сатиричні твори, бере участь у виставах, малює декорації. Він грав переважно комічні ролі, зокрема людей похилого віку, але мріяв про славу не артиста, а письменника. Найдорожчим місцем для хлопця в гімназії була бібліотека, що нараховувала близько семи тисяч томів. У ній він добровільно працював бібліотекарем, саме тут буде

зібрана перша колекція гоголівських рукописів [1].

Треба зазначити, якими були батьки Миколи Васильовича. Із різних джерел відомо, що батько письменника, Василь Панасович — незаможний дворянин, володів понад 1000 десятин землі та близько 400 кріпосних, був недовірливим й дратівливим, фізично слабким, вочевидь, через хворобу на туберкульоз. Мати Гоголя, Марія Іванівна — відрізнялася помисливістю, підозрілістю, яка часом приймала характер нав'язливих ідей. Марія Іванівна вийшла заміж у 14 років за людину, вдвічі старшу за неї. Народила 12 дітей, більшість яких померли ще зовсім маленькими. Микола, який народився у 18-річній матері, став першою дитиною, що вижила. У родині було ще четверо дітей. Дивно, що старшому синові мати приписувала всі літературні твори і всі технічні винаходи того часу — наприклад, винахід телеграфу або залізниці [2].

З юнацтва Микола відрізнявся нестійким характером, змінюючи свою думку про знайомих йому людей дуже швидко, без вагомих на те причин. Смерть в отроцтві молодшого брата Івана, передчасна смерть батька наклали відбиток на його душевний стан. Письменник й сам відмічав дисгармонію своєї особистості. В 17-річному віці він так пише у листі до матері:

Микола Васильович Гоголь
(1809-1852)

«Вряд ли кто вынес столько неблагодарностей, несправедливостей, холодного презрения... Правда, я почитаюсь загадкой для всех, никто не разгадал меня совершенно. У вас почитают меня своенравным, каким-то несносным педантом, думающим, что он умнее всех, что он создан на другой лад от людей». Та в іншому листі: «Часто я думаю о себе... Зачем Бог... одел всё это в такую странную смесь противоречий, упрямства, дерзкой самонадеянности и самого униженного смирения» [2]. Микола Васильович відчував себе інакшим серед оточуючих, казав про своє особливе призначення.

Декілька дослідників вважають, що перші ознаки хвороби, яка в подальшому буде тільки прогресувати, у Гоголя виявилися у 1933 році, стан письменника, який вже мав популярність завдяки «Вечерам на хуторі...», різко погіршується. У цей час, на жаль, в нього з'являються апатія, туга, тривога, які виливаються у нездатність працювати. Вже на початку 1834 року (Гоголю — 25 років) депресія змінюється тяжким маніакальним станом, про що свідчать його власні слова: «Я совершу... Я совершу. Жизнь кипит во мне. Труды мои будут вдохновенны». В подальшому хвороба прогресує, депресивні та маніакальні стани змінюють один одного. Переконаність у власній компетенції переповнює Миколу Васильовича: він вважає, що здатен очолювати кафедру Петербурзького університету. Цю посаду він згодом отримує, в основному завдяки зусиллям О.С. Пушкіна. Проте вже у 1835 році М.В. Гоголя звільняють з університету [2].

У період з 1941 по 1848 рр. вся його письменницька діяльність зведена тільки до листування. В одному листі, який датовано 1945 роком, він пише: «Душа изнывает от страшной хандры... Всякое умственное занятие невозможно и усиливает хандру...». В цьому ж році Микола Васильович спалює другий том «Мертвих душ». У 1947 році Гоголь видає книгу «Избранные места...», але вона була прийнята досить прохолодно й навіть негативно, що стало для письменника трагедією, як він сам писав [3].

В останні роки, вивчаючи свідоцтва друзів письменника, дослідники пишуть, що М.В. Гоголь стає все більш замкнутим і похмурим, цілковито зануреним у себе. Взимку 1851-1952 рр. погіршився не тільки психічний, але й фізичний стан письменника. У ніч на 12 лютого 1852 року відбулася подія, обставини якої дотепер залишаються загадкою для багатьох біографів. Вважається, що тієї ночі Микола Васильович вдруجه спалив другий том «Мертвих душ». Однак пізніше

рукопис другого тому знайшли серед його книг. Що було тоді спалене в каміні, дотепер невідомо. Після тієї ночі Гоголь заглибився у власні страхи. Він також страждав на тафетобію — страху бути похованим живо.

Увечері 20 лютого Микола Васильович став безпам'ятним, а зранку 21 лютого 1852 року помер. За однією з версій М.В. Гоголь заснув летаргічним сном. Але цю версію спростовують спогади скульптора Миколи Рамазанова, який робив посмертну маску. За іншою версією смерть письменника — завуальоване самогубство [1]. Слід додати, що сучасні дослідники та психіатри вважають, що Микола Васильович страждав на так званий БАР — біполярний афективний розлад. Погляди психіатрів середини XIX століття дуже суперечливі та мали мало спільного із сучасним уявленням про перебіг та класифікацію психічних станів. У той час лікарі не могли розпізнати психічне захворювання Гоголя й лікували його тим, чим тоді лікували усіх (п'явки, кровопускання), але це, звичайно, не допомагало. Якби медики могли правильно поставити діагноз і почати вчасне медикаментозне лікування, можливо, Микола Васильович прожив би довше. Але й досі лікарі ведуть суперечки щодо хвороби письменника.

Під впливом емоційних переживань він створює неймовірні образи, описи: «Воздух в легком серебряном тумане был прозрачен. Все было видно, и даже можно было заметить, как вихрем пронесся мимо их, сидя в горшке, колдун; как звезды, собравшись в кучу, играли в жмурки; как клубился в стороне облаком целый рой духов...». Ці яскраві рядки — з улюбленої багатьма повісті «Ночь перед Рождеством» [4].

У нього було особливе світосприйняття: «И это всё происходит, думаю, оттого, что люди воображают, будто человеческий мозг находится в голове; совсем нет: он приносится ветром со стороны Каспийского моря»; «Признаюсь, с недав-

«Пушкін та Гоголь», 1847 р.
Худож. М.М. Алексєєв

него времени я начинаю иногда слышать и видеть такие вещи, которых никто еще не видывал и не слыхивал» — рядки з відомої повісті «Записки сумасшедшего» [5].

Хвороба та геніальний стиль М.В. Гоголя тісно перетинаються. Незважаючи на зміни настрою та нестабільний душевний стан, письменник створював фантастичні сюжети, які привертати увагу видавців і захоплювали читачів. Гоголь є автором багатьох геніальних творів, які популярні й сьогодні: цикл повістей «Вечера на хуторі близ Диканьки» (1829-1832), «Вій» (1833), «Записки сумасшедшего» (1834), «Женитьба» (1833-1835), «Тарас Бульба» (1835), «Мертвые души» (1835), та інші. І донині твори видатного письменника не втратили актуальність, їх читають та екранізують.

Використані джерела:

1. Золотухіна Ю. Микола Васильович Гоголь / Ю. Золотухіна // Внутрішня медицина. — 2009. — № 4. — С. 110-115.
2. Лернер В. Е. Болезнь Н. В. Гоголя и его путешествие к святым местам / В. Е. Лернер, Э. Витцум, Г. М. Котиков // Независимый психиатрический журнал. — 1996. — № 1. — С. 63-71.
3. Чиж В. Ф. Болезнь Н. В. Гоголя / В. Ф. Чиж. — Москва : Типография Товарищества И. Н. Кушнарєв и К°, 1904. — 111 с.
4. Гоголь Н. В. Ночь перед Рождеством // Повести. Ревизор / Н. В. Гоголь. — Москва : Художественная литература, 1984. — С. 3-43.
5. Гоголь Н. В. Записки сумасшедшего // Повести. Драматические произведения / Н. В. Гоголь. — Ленинград : Художественная литература, 1983. — С. 140-159.

ЗАПРОШУЄМО ОЗНАЙОМИТИСЬ З ВИСТАВКАМИ:

Книжкові виставки (традиційні):

«Синельников Рафаїл Давидович (25.08.1896 – 21.02.1981) —

125 років з дня народження доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри анатомії ХМІ (1937 – 1971)» –
постійнодіюча тематична виставка на 2021 рік (цикл Славетні імена)

«Тонкий знавець людської психології»

(120 років від дня народження Валерія Підмогильного, українського письменника, перекладача) – з 2 лютого

«Краса і велич державного символу»

(до Дня Державного герба України) – з 19 лютого

«Лицарі небесної варті»

(до Дня героїв Небесної Сотні) – з 20 лютого

«В рідній мові — мудрість слова...»

(до Міжнародного дня рідної мови) – з 21 лютого

Віртуальні виставки:

«Стоматологія: наукові видання»

(до Міжнародного дня стоматолога) – з 9 лютого

«Співоча душа України»

(до 150-річчя від дня народження Лесі Українки, української поетеси) – з 25 лютого

«Грицай Панас Карпович (21.02.1901 – 18.02.1943)

120 років з дня народження кандидата медичних наук, доцента кафедри епідеміології ХМІ (1940 – 1941), ветерана 2-ої
Світової війни» – з лютого

З цією та іншими віртуальними виставками пропонуємо ознайомитися на сайті НБ ХНМУ

<http://libr.knmu.edu.ua/>

*Вітаємо співробітників Наукової бібліотеки
з ювілеєм та днем народження
у січні*

Кузнецову Лідію!

*Агат'єву Віру!
Волошину Валентину!
Козачок Оксану!
Агєвєлову Оксану!
Попову Людмилу!*

Контакти:

м. Харків,

пр. Науки, 4

тел. (057)7077209

моб. (097)9937709

e-mail: km.kustova@knmu.edu.ua

Редакційна колегія:

Киричок І.В. (головний редактор)

Русанова О.А. (відповідальний редактор)

Кустова К.М.

Гаєва Н.Д.

Борисова О.П.

